

คำนำ

แผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จัดทำขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2545 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ให้คืนสภาพความอุดมสมบูรณ์มากที่สุด เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ และใช้เป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างยั่งยืน

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ว่าจ้าง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ และมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เป็นผู้ศึกษา โดยมีขั้นตอน กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งราชการส่วนกลาง ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ และประชาชนในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ตั้งแต่เริ่มต้น ได้แก่ การพิจารณาขอบเขตการศึกษา การพิจารณารายงาน และการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่ายทั้งสิ้น 2 ครั้ง ทั้งนี้ในแต่ละขั้นตอนการศึกษา มีคณะกรรมการกำกับการศึกษา ที่มีผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้แทนจากภาคประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ร่วมกันพิจารณาให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ และครอบคลุมประเด็นต่างๆ ทำให้แผนแม่บทฉบับนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ มีความเป็นไปได้ทางปฏิบัติ และเป็นที่ยอมรับ ซึ่งจะทำให้ผลจากการแปลงแผนแม่บท ไปสู่การปฏิบัติเกิดผลเป็นรูปธรรมที่น่าพอใจ ตามวัตถุประสงค์ที่รัฐบาลกำหนดไว้ทั้งในระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ในฐานะประธานคณะกรรมการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และคณะกรรมการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาซึ่งทำให้แผนแม่บทฯ มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

แผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ฉบับนี้ได้กำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์ มาตรการ และแนวทางในการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา รวมทั้งแนวคิดในการจัดทำโครงการเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ตามยุทธศาสตร์ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาอย่างบูรณาการ ให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาสืบไป

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กุมภาพันธ์ 2548

*****หน้าว่าง*****เว้น 1 หน้า*****

คำนำจากคณะผู้ศึกษา

คณะผู้ศึกษา ประกอบด้วยบุคลากรจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ และมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มีความยินดีที่จะนำเสนอ รายงานฉบับสมบูรณ์ ของโครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งคณะผู้ศึกษาดำเนินการให้แก่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้มีการลงนามในสัญญาเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2546 รายงานนี้ประกอบด้วยเอกสาร 7 เล่ม และ CD 2 แผ่น ดังนี้

- (1) รายงานสรุปสำหรับผู้บริหารภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
- (2) รายงานหลัก
- (3) แผนแม่บท
- (4) ทรัพยากรป่า - ประมง - การใช้ที่ดิน - พลังงาน
- ⇒ (5) ทรัพยากรน้ำ
- (6) ศิลปวัฒนธรรม - การท่องเที่ยว - องค์การ
- (7) คู่มือการใช้งานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์
- (8) ฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ (CD)
- (9) บันทึกเทปการประชุมเวทีการมีส่วนร่วมและประชาสัมพันธ์ (CD)

จุดเด่นของการศึกษาครั้งนี้ คือการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอย่างมาก กระบวนการศึกษานอกจากจะประกอบด้วยขั้นตอนการจัดทำแผนตามปกติ อันได้แก่การรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ทบทวนการศึกษาวิจัย แผนงาน/โครงการ เพื่อต่อสภาพอดีตสู่ปัจจุบัน เพื่ออธิบายสถานการณ์และประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในลุ่มน้ำฯ คณะผู้ศึกษายังได้ดำเนินการด้านประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยจัดให้มีการประชุมชุมชนในพื้นที่เพื่อประเมินความต้องการ ความห่วงใยในปัญหาต่างๆ ของชุมชนในพื้นที่รวม 10 พื้นที่ รวมทั้งได้จัดประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) 1 ครั้ง

ข้อมูลความต้องการและความห่วงใยในปัญหาต่างๆ ของชุมชน ที่ได้จากการประชุมได้ถูกนำมาสังเคราะห์ร่วมกับองค์ความรู้ ข้อมูลทางวิชาการและประสบการณ์ของคณะผู้ศึกษานุกรณาการ กลั่นกรองเป็นร่างแผนแม่บทที่จะฟื้นฟูทะเลสาบ ให้ดำรงอยู่เป็นทรัพยากรที่สามารถรองรับการดำเนินชีวิตของชุมชนในลุ่มน้ำฯ ในกรอบของการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ต่อจากนั้น คณะผู้ศึกษาได้จัดประชุมชุมชนในพื้นที่ขึ้นอีก เป็นรอบที่สอง ใน 10 พื้นที่เดิม และจัดประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอีก 1 ครั้ง เพื่อพิจารณาแผนแม่บทข้างต้น เพื่อรับทราบความเห็นและข้อท้วงติง และนำมาปรับปรุงให้ตรงกับความต้องการของชุมชนและหลักวิชาการที่ถูกต้อง แล้วจึงได้จัดประชุมสรุปอีก 2 ครั้ง ที่จังหวัดพัทลุง 1 ครั้ง และที่จังหวัดสงขลา 1 ครั้ง เพื่อรายงานแผนแม่บทที่ได้จัดทำขึ้น เมื่อรวมการประชุมเปิดโครงการ นับเป็นการประชุมชุมชนอย่างเป็นทางการในการศึกษาครั้งนี้ รวมทั้งสิ้น 25 ครั้ง ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงการประชุมเฉพาะประเด็นและประชุมกลุ่มย่อยอีกเป็นจำนวนมาก

สิ่งที่ปรากฏชัดจากการศึกษาครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากการที่ได้ไปประชุมชุมชนในพื้นที่ นอกเหนือจากการไปรับทราบประเด็นปัญหาของชุมชน และการยืนยันข้อมูลภาคสนามต่างๆ แล้ว ได้แก่ความตื่นตัวของชุมชนในอันที่จะมีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งเป็นสัญญาณที่น่ายินดี มิติของการมีส่วนร่วม ซึ่งหลายฝ่ายเคยเป็นห่วงว่าจะสร้างกระบวนการดังกล่าวอย่างไร กลับกลายเป็นเรื่องที่ได้รับการตอบรับอย่างดีจากชุมชน กลายเป็นจุดแข็งของกลุ่มน้ำ ในอันที่จะช่วยผลักดันให้การจัดทำแผนเป็นไปอย่างตรงกับความต้องการของชุมชน และช่วยให้การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติประสบความสำเร็จ สามารถยืนยันได้อย่างมั่นใจว่า ขณะนี้ชุมชนมีความตื่นตัวสูง มีความตระหนัก มีความพร้อมที่จะร่วมกันเดินไปข้างหน้าใน เส้นทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน และกลายเป็นชุมชน ที่สะท้อนคำถามกลับมายังรัฐ ว่า รัฐพร้อมหรือยัง

คณะผู้ศึกษาใคร่ขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งคณะกรรมการกำกับการศึกษาของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง และที่สำคัญยิ่งคือชุมชนในกลุ่มน้ำ ที่ได้สละเวลาเข้าร่วมประชุมให้ข้อมูล ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ อันเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งต่อกระบวนการจัดทำแผน

คณะผู้ศึกษา

กุมภาพันธ์ 2548

สำนักงานโครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

โทรศัพท์ 0 7428 6839 โทรสาร 0 7442 9758, 0 7421 2904